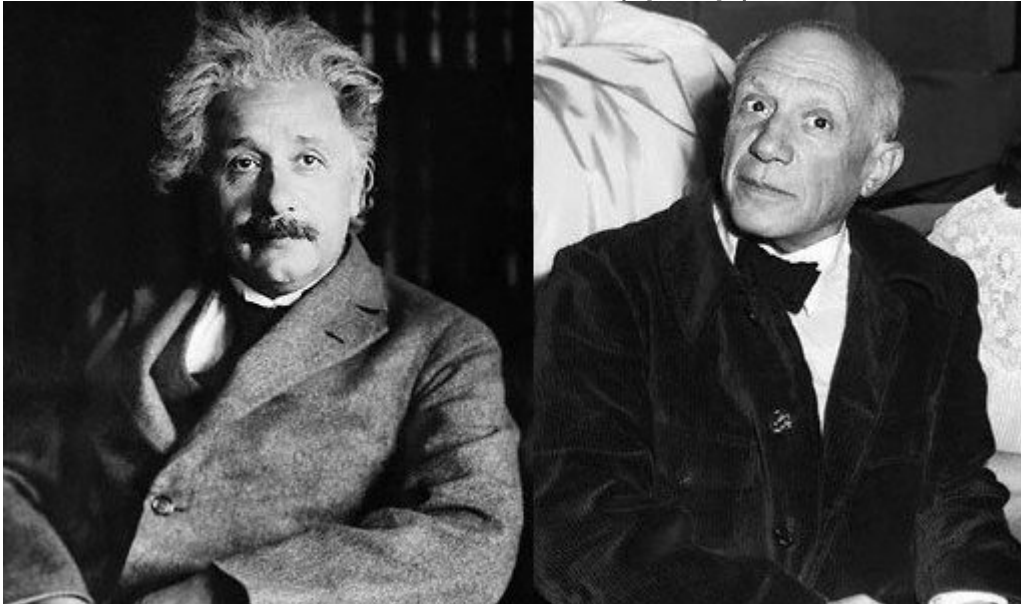

Αϊνστάιν - Πικάσο: Τα έργα τους εισήγαγαν την επιστήμη και την τέχνη στον 20ο αιώνα

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Image not found or type unknown

[...] Οι δύο

δημιουργίες -τη γένεση των οποίων ερευνήσαμε- η ειδική θεωρία της σχετικότητας του Αλβέρτου Αϊνστάιν και οι Δεσποινίδες της Αβινιόν του Πάμπλο Πικάσο, είναι τα έργα που εισήγαγαν την επιστήμη και την τέχνη στον εικοστό αιώνα.

Πέρα όμως από την ιστορική τους στιγμή -την κοινή τους ανταπόκριση στην ένταση μεταξύ κλασικής και μη κλασικής σκέψης- τα αριστουργήματα αυτά έχουν ένα βαθύτερο σύνδεσμο. Τη στιγμή της δημιουργίας, τα σύνορα μεταξύ των γνωστικών πεδίων καταρρέουν. Η αισθητική γίνεται κυρίαρχη.

Η ψυχολόγος Χάουαρντ Γκάρντνερ έχει υποστηρίξει πειστικά «την ύπαρξη διάφορων σχετικά αυτόνομων πνευματικών ικανοτήτων», τις οποίες αποκαλεί «πολλαπλές ευφυΐες».

Θα ήταν, ωστόσο, υπερβολικά απλουστευτικό να πούμε ότι ο Αϊνστάιν διέθετε λογική-μαθηματική ευφυΐα και ο Πικάσο χωρική ευφυΐα. Όπως σωστά παρατηρεί ο Γκάρντνερ, «είναι εύκολο να υποτιμηθεί το στοιχείο της χωρικής σκέψης στις επιστήμες». Αντίστροφα, στην ανακάλυψη του κυβισμού από τον Πικάσο, η λογική-

μαθηματική σκέψη έχει επίσης υποτιμηθεί.

Ο Αϊνστάιν ήταν ένας επιστήμονας που στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό στη χωρική σκέψη και ο Πικάσο ένας καλλιτέχνης για τον οποίο η λογική-μαθηματική σκέψη έπαιξε καθοριστικό ρόλο.

Τέτοια σύγκλιση «ευφυϊών» είχε να παρατηρηθεί από το δέκατο έκτο και τις αρχές του δέκατου έβδομου αιώνα, τον καιρό του Άλμπρεχτ Ντίρερ, του Λεονάρντο ντα Βίντσι και του Γαλιλαίο.

Την εποχή εκείνη η επιστήμη αγωνιζόταν να απελευθερωθεί από τη γεωκεντρική αριστοτελική κοσμογονία, και η αισθητική αποτελούσε διέξοδο. Η καλαισθησία βρισκόταν στο επίκεντρο της επιχειρηματολογίας του πολωνού αστρονόμου Νικολάου Κοπέρνικου υπέρ ενός ηλιοκεντρικού σύμπαντος.

Θυσιάζοντας τη γεωμετρική τελειότητα των κυκλικών τροχών και υιοθετώντας τις ελλειπτικές, η κοπερνίκεια θεώρηση κέρδισε μια βαθύτερη, πιο ικανοποιητική συμμετρία: Καθόρισε τις τροχιές των πλανητών με βάση το πόσο γρήγορα κινούνται γύρω από τον κεντρικό ήλιο.

Στο μυαλό των ανθρώπων του δέκατου έκτου αιώνα, το ηλιοκεντρικό σύμπαν, μέσα από το φως και τη ζεστασιά που εκπορευόταν από την κεντρική πηγή, ήταν η απτή αναπαράσταση της χειρός του Θεού.

Αυτοί οι λόγοι ήταν πολύ σημαντικοί για το Γαλιλαίο, που, όπως ο Κοπέρνικος, θεμελίωσε τις επιστημονικές του θεωρίες πάνω στην αισθητική. Τα πρώτα επιστημονικά δεδομένα υπέρ του ηλιοκεντρικού σύμπαντος εμφανίστηκαν δύο αιώνες αργότερα.

[...] Οι δύο άντρες οδηγήθηκαν στη φώτιση μέσα από την αίσθηση ότι κάτι έλειπε στον τρόπο με τον οποίο οι καλλιτέχνες και οι επιστήμονες αντιλαμβάνονταν το έργο τους.

Για τον Αϊνστάιν, οι πλεοναστικές ερμηνείες και οι συγκρουόμενες αναπαραστάσεις υπέκρυπταν λανθασμένες αντιλήψεις για το χρόνο και το ταυτόχρονο.

Ο Πικάσο, βλέποντας τα έργα αφρικανικής τέχνης στο Τροκαντερό, συνειδητοποίησε ότι οι ανακολουθίες που υπήρχαν στις Δεσποινίδες της Αβινιόν, στη μορφή που είχαν τότε, θα μπορούσαν να απαλειφθούν μόνο μέσα από την υιοθέτηση μιας εννοιολογικής προσέγγισης πιο ριζοσπαστικής από οποιαδήποτε άλλη στο παρελθόν.

Η γεωμετρία έπρεπε να γίνει η γλώσσα της νέας τέχνης. Αυτή ήταν μια εκπληκτική ανακάλυψη που μορφοποίησε την άμορφη ως τότε γλώσσα της τέχνης και την έφερε πιο κοντά στην επιστήμη. Η γεωμετρία, ιδιαίτερα στις νεότερες μορφές της, αποτέλεσε το κοινό έδαφος.

Όμως ούτε ο Αϊνστάιν, ούτε οι περισσότεροι φυσικοί αποδέχτηκαν από την αρχή το μη ευκλείδειο πλαίσιο για τη σχετικότητα που πρότεινε ο Μινκόφσκι το 1907. Χρειάστηκαν πέντε ακόμη χρόνια για να συνειδητοποιήσει ο Αϊνστάιν ότι η ειδική σχετικότητα θα μπορούσε να γενικευτεί μόνο μέσα από τη γεωμετρικοποίηση.

[...] Τι είναι αυτό, λοιπόν, που διαφοροποιεί κάποιους ανθρώπους από τους άλλους; Η αλήθεια είναι πως όσες ώρες την ημέρα και αν δουλεύει η συντριπτική πλειοψηφία των φυσικών και των ζωγράφων, δεν πρόκειται ποτέ να πλησιάσει το επίπεδο ενός Αϊνστάιν ή ενός Πικάσο. Αυτό ισχύει για κάθε είδος ανθρώπινης προσπάθειας που αναδεικνύει ιδιοφυΐες, περιλαμβανομένου και του αθλητισμού.

Για να καταλάβουμε σε τι συνίσταται η υψηλή δημιουργικότητα, χρειαζόμαστε μια θεωρία της δυναμικής του ασυνειδήτου: Του πώς κινούνται και διαπλέκονται οι έννοιες μέσα στο μυαλό, οδηγώντας σε απίστευτα καινοφανείς συνδυασμούς.

[...] Από τα λεγόμενα του Αϊνστάιν, του Πουανκαρέ και του Πικάσο, μεταξύ άλλων, σε συνδυασμό με μια σειρά ψυχολογικών πειραμάτων, γνωρίζουμε ότι οι κορυφαίες ιδέες δεν γεννιούνται σταδιακά, αλλά με τη μορφή μιας διανοητικής έκρηξης.

[...] Κάποια δεδομένα της σύγχρονης ψυχολογίας ενισχύουν τα πορίσματα της ενδοσκόπησης του Πουανκαρέ, και τα επεκτείνουν με βάση τις νέες γνώσεις για το πώς αποθηκεύονται στη μακροπρόθεσμη μνήμη οι πληροφορίες.

Ενώ το συνειδητό επιτελεί το σημαντικό έργο της οροθέτησης των καθημερινών μας πράξεων, στο ασυνείδητο μπορούμε να ενεργοποιήσουμε χωρίς όρια ολόκληρα πλέγματα πληροφοριών καταχωρισμένων στη μακροπρόθεσμη μνήμη.

Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να υποστούν παράλληλη επεξεργασία στο ασυνείδητο και στη συνέχεια να αναδυθούν στη συνειδητή σκέψη. Το τμήμα της ασυνείδητης σκέψης αυτού του κύκλου είναι γνωστό και ως «επώαση». [...]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Άρθουρ Ι. Μίλερ: «Αϊνστάιν – Πικάσο. Ο χώρος, ο χρόνος και η ομορφιά», Εκδ. Τραυλός – 2002. (Κεφάλαιο: Η δημιουργικότητα στην τέχνη και την επιστήμη – σελ. 319, 329). Μετάφραση: Σπύρος Πιέρρης.

Στις μέρες εκείνες της ευφορίας, στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν όλα έμοιαζαν παντού δυνατά και πραγματοποιήσιμα, ο Αϊνστάιν και ο Πικάσο δεν έκαναν καμία διάκριση ανάμεσα στην προσωπική και την εργασιακή τους ζωή. Από ένα και μοναδικό καζάνι ξεχύνονταν ιδέες που έθεταν σε κίνηση καθετί που ονομάζουμε

μοντέρνο.

Αυτή η συναρπαστική παράλληλη βιογραφία του Αλβέρτου Αϊνστάιν και του Πάμπλο Πικάσο σε νεαρή ηλικία επικεντρώνεται στο κλίμα της εποχής και στα μεγαλύτερα επιτεύγματά τους: την ειδική θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάιν και τις Δεσποινίδες της Αβινιόν του Πικάσο, τον πίνακα που εισήγαγε την τέχνη στον εικοστό αιώνα. Οι εκπληκτικές αυτές ρηξικέλευθες δημιουργίες ήρθαν σε μια περίοδο που ο Αϊνστάιν και ο Πικάσο δεν ήταν οι διακεκριμένες φυσιογνωμίες που αργότερα έγιναν τόσο οικείες.

Δεν είχαν καν κλείσει τα τριάντα, ήταν άγνωστοι, καβγατζήδες, πάμφτωχοι και επιρρεπείς σε μπλεξίματα.

Για μια περίοδο ο Πικάσο κουβαλούσε ακόμη και το πιστόλι του θεατρικού συγγραφέα Αλφρέντ Ζαρί με άσφαιρα φυσίγγια και πυροβολούσε ανθρώπους που του φαίνονταν υπερβολικά πληκτικοί ή σοβαροί...

Ο σημαντικότερος επιστήμονας και ο σπουδαιότερος καλλιτέχνης του εικοστού αιώνα έφτασαν στην κορύφωση της δημιουργικότητάς τους σχεδόν ταυτόχρονα και κάτω από συνθήκες εντυπωσιακά παρεμφερείς. Πολλοί διαισθάνονται ότι ο Αϊνστάιν και ο Πικάσο συνδέονται, αλλά λίγοι διαθέτουν τις γνώσεις για να ερευνήσουν αυτή τη συνάφεια σε βάθος.

Πηγή: tvxs.gr